

SEÇKİ MONİTORİNG MƏRKƏZİ

Azərbaycan Respublikası Seçkilər Məcəlləsi
layihəsi ilə bağlı

TƏKLİFLƏR

BAKİ – MART, 2003

Azərbaycan Respublikası yeni seçki qanunvericiliyi - Seçkilər Məcəlləsi layihəsi ilə bağlı Seçki Monitoring Mərkəzi (SMM) ölkədə demokratik seçki mühiti və seçki sisteminin formalaşmasında əsas əhəmiyyət daşıyan məsələlərlə bağlı təkliflər hazırlamışdır.

SMM hesab edir ki, aşağıda göstərilən təkliflər ölkədə beynəlxalq standartlara uyğun seçki sisteminin formalaşmasına və demokratik seçkilərin keçirilməsinə yardım edə bilər:

1. Mərkəzi Seçki Komissiyası da daxil olmaqla bütün seçki komissiyaları yeni prinsiplər əsasında təşkil edilməlidir. Bu prinsiplər elə olmalıdır ki, komissiya üzvlərinin birinin digəri üzərində nəzarətini təmin etməklə balans yarada bilsin. Bu prinsipin təmin olunması üçün seçki komissiyalarının tərkibinin aşağıdakı təşkili qaydasını təklif edirik:

-Seçki komissiyalarının tərkibi son parlament seçkilərində vahid çoxmandatlı seçki dairəsi üzrə namizəd siyahıları azı 1% səs toplamış siyasi partiyaların irəli sürdükləri nümayəndələrdən formalaşır;

- Eyni zamanda komissiyalar (bu tərkibin 1/3 hissəsi qədər) son beş ildə ölkədə seçkilərin monitorinqi, seçki prosesinin inkişafı və seçki məsələləri ilə məşğul olan qeyri-hökumət təşkilatlarının (ictimai birliklərin) irəli sürdükləri nümayəndələrdən təşkil olunur.

2. Dövlət və yerli özünüidarəetmə orqanlarında seçkili və təyinatlı vəzifə tutan, habelə bu orqanların idarə, müəssisə və təşkilatlarında çalışan digər şəxslər bütün səviyyəli seçki komissiyalarının üzvü ola bilərlər.

3. Seçki komissiyalarının qərarları Seçkilər Məcəlləsində göstərilədiyi kimi, iclasda iştirak edən komissiya üzvlərinin 2/3 səs çoxluğu ilə deyil, komissiya üzvlərinin 2/3 səs çoxluğu ilə qəbul edilməlidir. Namizədlərin qeydə alınması və qeydiyyatının ləğv edilməsi, habelə seçkilərin nəticələrinin təsdiq edilməsi ilə bağlı qərarlar isə komissiya üzvlərinin 3/4 səs çoxluğu ilə qəbul edilməlidir.

4. Seçkilər Məcəlləsindən seçkilərin müşahidə olunması ilə bağlı mürəkkəb və bürokratik mexanizm yaradan normalar çıxarılmalı, sadə prosedur qaydaları müəyyən edilməlidir. Seçki kampaniyasının bütün mərhələlərində, eyni zamanda səsvermə günü seçkilərdə iştirak etmək istəyən bütün subyektlərə, o cümlədən yerli qeyri-hökumət təşkilatlarına və seçkilərdə iştirak etməyən siyasi partiyalara heç bir məhdudiyət qoyulmadan maneəsiz müşahidə aparmaq imkanları verilməlidir.

Bundan əlavə «Qeyri-Hökumət Təşkilatları (ictimai birliklər və fondlar) haqqında» qanunun 2.4-jü maddəsindən xaricdən maliyyə yardımı alan qeyri-hökumət təşkilatlarının seçkilərin müşahidə olunmasına qadağa qoyan norma çıxarılmalıdır.

5. Seçkilər Məcəlləsində seçici siyahılarının tərtib olunmasında seçicilərin müvafiq seçki məntəqəsinin ərazisində faktiki yaşaması faktı əsas götürülməlidir. Siyahıların seçkilərdə iştirak edən subyektlər və müşahidəçilər tərəfindən yoxlanması və buradakı səhvlər və qeyri-dəqiqliklər haqqında müvafiq instansiyalara müraciət olunması məsələlərinə təminat verən normalar müəyyən olunmalıdır. Seçki məntəqələri üzrə seçicilərin sayı azı 30, çoxu isə 1500 seçicini əhatə etməlidir.

6. Qanunda səslərin sayılması və seçkilərin yekunlarının müəyyən olunması ilə bağlı göstərilməlidir ki, daşınan seçki qutularında olduğu kimi daşınmaz seçki qutularından çıxan seçki bülletenlərinin sayı da səsvermədə iştirak etmiş seçicilərin sayından çox olduqda bu qutuda olan bütün seçki bülletenləri etibarsız sayılır.

7. Qanun layihəsindən namizədlərin irəli sürülməsi, seçiji imzalarının toplanması və namizədlərin qeydə alınması üçün bir sıra mürəkkəb və praktikada süni maneələr yarada biləcək normalar çıxarılmalı, bu proses üçün sadə və aydın qaydalar müəyyən olunmalıdır. Burada təkə bələdiyyə seçkilərində deyil, prezident və parlament seçkilərində də seçicinin bir neçə namizədin müdafiəsi üçün imza etmək hüququ

təsbit olunmalıdır. Seçici imzalarının yalnız yaşayış yerləri üzrə toplanması tələbi qoyulmalı və imzaların «tədris və seçkiqabağı təşviqatın aparıldığı digər yerlərdə» toplanmasına yol verilməməlidir.

8. Qanunda seçici imzalarının ən çoxu 20%-nin püşkatma qaydasında yoxlanması birmənalı şəkildə göstərilməlidir. Ümumiyyətlə, Seçkilər Məcəlləsindən seçkilərdə iştirak edən siyasi partiyalar və namizədlərin fəaliyyəti ilə bağlı məhdudiyətlər yaradan şərtlər müəyyən edən normalar çıxarılmalıdır.

9. Məcəllədə seçkilərdə iştirak edən bütün namizədlər və siyasi partiyaların dövlət Televiziyası və radiosundan istifadə imkanlarına real təminat verən normalar təsbit olunmalıdır.

10. Seçkilər Məcəlləsindən referendum üzrə təşviqat qrupu ilə bağlı normalar ümumiyyətlə çıxarılmalı, bu cür təşviqatın siyasi partiyalar və qeyri-hökumət təşkilatları tərəfindən aparılmasına imkan verilməlidir.

11. Məcəllədə seçki komissiyalarının qərarlarından, hərəkətlərindən (hərəkətsizliyindən) şikayətlərin verilməsi qaydaları sadələşdirilməli və verilən şikayətlərə baxılması üçün mümkün qədər qısa müddətlər müəyyən edilməlidir. Seçki komissiyalarının fəaliyyətində şəffaflığın və açıqlığın təmin olunmasını şərtləndirən normalar konkret və aydın verilməlidir.

12. Seçki bülletenlərinin nəşr olunması, dairə və məntəqə seçki komissiyalarına verilməsi proseslərində müşahidəçilərin iştirakının mütləq olması, seçki günü bülletenlərin hamısının yalnız səsvermə otağında olması, bülletenin yalnız seçiciyə verildiyi zaman möhürlənib imzalanmasına dair tələblər layihədə birbaşa göstərilməlidir. Səsvermənin yekunlarına dair protokolların və digər seçki sənədlərinin surətlərinin verilməsi ilə bağlı pul ödəmələrinə dair normalar Məcəllədən ümumiyyətlə çıxarılmalıdır.

13. Seçkilər Məcəlləsində bütövlükdə seçkilərdə məsuliyyətin labüdlüyü prinsipinin təmin olunmasına real əsaslar yaradan normalar təsbit olunmalıdır. Məcəllədə vətəndaşların seçki hüquqlarının pozulmasına görə hansı hərəkətlərin cinayət əməli və hansı hərəkətlərin isə inzibati xəta olması aydın şəkildə verilməlidir. Burada habelə seçki qanunvericiliyinin pozulması hesab edilən əməllərin dairəsi də genişləndirilməlidir.

Məcəllədən bir sıra hallarda seçki komissiyaları tərəfindən inzibati sanksiyaların – cərimələrin tətbiq edilməsinə dair normalar çıxarılmalıdır.

14. Bütün səviyyəli seçkilər üzrə seçkilərin nəticələrinin etibarsız hesab edilməsinin əsasları qanunda tam aydın normalarla verilməlidir. Yəni seçkilərin etibarsız hesab olunmasına səbəb olan əsaslar və hallar konkret və aydın şəkildə göstərilməlidir.

Seçki Monitoring Mərkəzinin İdarə Heyəti